

**Цикл дисциплін професійної та практичної підготовки
«Збалансоване природокористування»**

I. Основна мета засвоєння курсу полягає у формуванні уявлень про збалансоване природокористування, економічні механізми використання природних ресурсів.

II. Місце навчальної дисципліни у програмі підготовки фахівців даного напрямку підготовки (спеціальності). Дисципліна «Збалансоване природокористування» дозволяє набути студентам додаткових фахових компетенцій при опануванні циклу дисциплін поглибленої фахової підготовки і тісно пов'язана з дисциплінами фундаментальної природничо-наукової та професійної підготовки.

III. Завдання дисципліни полягає у формуванні екологічного способу мислення. Формування екологічного мислення особливо важливе на етапі великих перетворень в економіці. Сьогодні людство знаходиться на тій межі, коли на задоволення матеріальних потреб вже може не вистачити природних ресурсів. Природа втрачає спроможність самовідтворюватись.

IV. Основні результати навчання та компетенції, які вони формують.

Компетенції:

1. Знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

2. Здатність інформувати громадськість про стан екологічної безпеки та збалансованого природокористування.

3. Здатність до опанування міжнародного та вітчизняного досвіду вирішення регіональних та транскордонних екологічних проблем.

4. Здатність до участі в управлінні природоохоронними діями та/або екологічними проектами.

5. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля, та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Результати навчання:

1. Демонструвати розуміння основних принципів управління природоохоронними діями та/або екологічними проектами.

2. Формулювати основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування.

3. Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування.

4. Розв'язувати проблеми у сфері захисту навколишнього середовища із застосуванням загальноприйнятих та/або стандартних підходів та міжнародного і вітчизняного досвіду.

5. Уміння формувати ефективні комунікаційні стратегії з метою донесення ідей, проблем, рішень та власного досвіду в сфері екології.

6. Брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля із залученням громадськості.

V. Короткий зміст дисципліни.

Тема 1. Предмет, завдання та сучасні напрямки розвитку курсу. Предмет і завдання курсу “Збалансоване природокористування”. Історія розвитку та основні питання курсу. Сучасні напрямки розвитку природокористування та методи регулювання економічних процесів світу та України.

Тема 2. Еколого-безпечне природокористування і ринкові відносини. Наслідки екологічного забруднення. Еколого-безпечне природокористування та ринкові відносини. Екологічний маркетинг і екологічний аудит. Стандарт, дозволи та штраф за викиди. Ринки прав

на забруднення. Розміри платежів за розміщення відходів. Визначення збитків від забруднення та ефективності екологічних заходів. Визначення економічної ефективності охорони навколишнього середовища. Економічні важелі боротьби із забрудненням природного середовища.

Тема 3. Державне регулювання та правові засади природокористування в Україні.

Зміст теми: Система державного регулювання діяльності у галузі охорони навколишнього середовища. Компетенції Верховної Ради України у галузі регулювання відносин щодо охорони навколишнього природного середовища. Повноваження Верховної Ради України. Функції місцевих органів влади. Закони України «Про місцеве самоврядування» та «Про місцеві державні адміністрації». Компетенції Кабінету Міністрів України. Основні функції Міністерства екології. Екологічне законодавство і правові засади природокористування в Україні. Законодавчі та правові засади природокористування та його регулювання в Україні.

Тема 4. Механізм регулювання природокористування. Сутність економічного механізму регулювання природокористування та охорони довкілля. Сучасні економічні інструменти регулювання природокористування (фінансове тимулювання, свобода дій, залучення органів влади в процес здійснення еколого-економічної політики, екологічна свідомість населення). Економічні методи управління процесом природокористування. (платежі за ресурси та за забруднення, надання пільг, звільнення від оподаткування тощо).

Тема 5. Економічна оцінка природних ресурсів. Економічна оцінка природних ресурсів. Методологічні основи економічної оцінки природних ресурсів. Об'єкт та предмет економічної оцінки природних ресурсів. Затратний підхід. Результативний підхід. Затратно-результативний підхід. Рентний підхід. Відтворювальний підхід. Монопольно-відомчий підхід. Методи розрахунку ренти.

Тема 6. Платежі за використання природних ресурсів. Платежі за ресурси, їх види і нормативи. Об'єкти та суб'єкти плати. Завдання платного природокористування. Платежі за використання водних ресурсів. Плата за лісокористування. Плата за земельні ресурси. Плата за використання надр. Збір за спеціальне використання природних ресурсів. Збір за спеціальне використання водних ресурсів. Збір за користування надрами. Методика обчислення і справляння плати за користування надрами для видобування корисних копалин.

Тема 7. Екологічна оцінка ефективності інвестиційних проектів. Роль інвестицій у структурі природоохоронної системи. Джерела та форми інвестицій. Сутність екологічної оцінки ефективності інвестиційних проектів. Сучасні методи оцінки ефективності інвестицій (вітчизняні; міжнародні; альтернативні (до них віднесемо методики, запропоновані авторами: Андрєєва Н.Н., Верещак В.С., Буркинський та ін.). Оцінка змін продуктивності (фізичні зміни виробництва, оцінка втрати доходу, оцінка альтернативної вартості). Аналіз ефективності витрат. Оцінка превентивних (профілактичних) витрат, або витрат на зниження. Показник чистого приведеного ефекту проекту. Коефіцієнт внутрішньої рентабельності. Індекс рентабельності. Строк окупності.

Тема 8. Екологічне страхування та ліцензування. Екологічне страхування (страхування відповідальності за нанесення екологічних збитків). Нормативно-правове обґрунтування екологічного страхування. Види страхування. Страхові тарифи. Ліцензування та ліцензія як традиційний адміністративний механізм управління. Основні принципи державної політики України у сфері ліцензування. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності». Вимоги до ліцензії. Ефективність ліцензування. Право на видачу ліцензій. Органи ліцензування. Етапи ліцензування. Екологічний контроль за ліцензуванням.

Тема 9. Фінансові важелі та стимулювання природоохоронної діяльності. Основні підходи до організації системи фінансування природоохоронних заходів. Критерії цін. Підходи до питання фондоутворення. Фінансові важелі та стимулювання природоохоронної діяльності. Фінансово-кредитний механізм природокористування. Адміністративні та економічні методи управління природокористуванням. Принцип платності природокористування. Матеріальне стимулювання. Заохочувальні заходи. Міжнародна екополітика на урядовому та неурядовому рівнях. Діяльність урядових та неурядових міжнародних організацій у галузі охорони

навколишнього середовища. Діяльність МСОП. Діяльність ООН (ВООЗ, ФАО, ВМО, Хартія морів). Діяльність ЮНЕСКО (Конвенцію про охорону всіх видів птахів, "Людина і біосфера", "Економічний розвиток і охорона природи") та ЮНІ ДО. Діяльність Римського клубу. Міжнародний фонд за виживання і розвиток людства. Діяльність "ЗЕЛЕНИХ". Екстраполяційні динамічні і нормативні моделі майбутнього. Стратегія й тактика виживання людства.

VI. Назва кафедри та викладацький склад, який буде забезпечувати викладання курсу.

Кафедра екології факультету природничо-географічної освіти та екології: асистент Лавріненко В.М.

VII. Обсяги навчального навантаження та терміни викладання курсу.

На вивчення дисципліни відводиться 90 години (3 кредити ЄКТС), з яких: лекційних – 20 год., практичних – 22 год., самостійної роботи студентів – 48 год.

VIII. Основні інформаційні джерела до вивчення дисципліни.

Інструкція про порядок обчислення та сплати збору за забруднення навколишнього природного середовища (1999).

Кашенко А. Л. Фінансово-економічні основи природокористування / А. Л. Кашенко. – К., 1999. – 221 с.

Кодекс України про надра (1994).

Концепція національної екологічної політики України на період до 2020 р. (схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2007 р. № 880-р).

IX. Система оцінювання:

Поточний контроль: оцінювання виконання завдань на практичних заняттях, оцінювання 2-х модульних контрольних робіт, виконання самостійної роботи.

Підсумковий контроль: залік у VI семестрі.